

Mr. dr. A.J.S.M. Tervoort

Het Nederlandse personenvennootschapsrecht

 Wolters Kluwer

Deventer – 2025

VOORWOORD BIJ DE EERSTE DRUK

(Zoals verschenen in de serie Recht en Praktijk Ondernemingsrecht)

De maatschap, de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap worden alle nog beheerst door wettelijke bepalingen die hoofdzakelijk uit 1838 stammen. De wettekst is verouderd, onvolledig en door zijn archaïsch taalgebruik lastig toegankelijk. Lezing ervan geeft zelfs bij benadering geen goed beeld van dit onderdeel van het vennootschapsrecht, dat zich, in wisselwerking met de doctrine, vooral door de jurisprudentie van de Hoge Raad heeft ontwikkeld. Daarbij komt dat tal van rechtskwesties op dit terrein nog altijd niet zijn uitgekristalliseerd. Dit alles maakt de personenvennootschap tot een lastig te doorgronden rechtsfiguur. Dit boek beoogt deze last te verlichten door op een op de rechtspraktijk toegesneden wijze inzicht te geven in de huidige stand van het personenvennootschapsrecht. Slechts voor zover dat zinvol is voor het verwerven van dit inzicht wordt in dit boek aandacht besteed aan hoe de wettelijke regeling ooit was (inmiddels vervallen wetsbepalingen), hoe zij had kunnen zijn (niet in werking getreden (concept-)wetsvoorstellen) of hoe zij zou moeten zijn (doctrinaire beschouwingen over wenselijk personenvennootschapsrecht). Ik hoop daarmee recht te doen aan het praktijkgerichte karakter dat de uitgaven in deze serie kenmerkt.

Graag dank ik Anthos Amsterdam voor de faciliteiten die mij werden geboden voor het schrijven van dit boek. Mijn dochter, mr. Jolique I.H. Tervoort, ben ik zeer erkentelijk voor haar hulp bij de fiscale passages. Ook past een woord van grote dank aan mijn echtgenote, Karin C.M. Emons, die mij kort na het voltooiën van mijn proefschrift wederom langere tijd grootmoedig afstond aan mijn studeerkamer.

De tekst van dit boek is afgesloten op 1 juni 2015. Met nadien verschenen wetgeving, rechtspraak en literatuur kon slechts in het kader van de drukproeven rekening worden gehouden.

Voor opmerkingen en suggesties over de inhoud van dit boek houd ik mij graag aanbevolen (ajsmtervoort@planet.nl).

Bilthoven, juni 2015
A.J.S.M. Tervoort

VOORWOORD BIJ DE EERSTE DRUK

De eerste druk van dit werk was opgenomen in de serie Recht en Praktijk Ondernemingsrecht. Nu deze serie is gedisccontinueerd, is het werk geactualiseerd en uitgegeven als een op zichzelf staande nieuwe eerste druk. Op de opzet en het karakter van dit boek heeft deze wijziging geen invloed gehad. Het boek ambieert nog steeds een voor de praktijk bruikbare gids te zijn in het doolhof van het personenvennootschapsrecht. In deze druk zijn de relevante wetgeving, jurisprudentie en literatuur opgenomen die sinds de vorige druk zijn verschenen. Een nieuwe paragraaf is gewijd aan de UBO en het UBO-register.

Ik ben Christiaan Stokkermans en Jan-Bernd Huizink erkentelijk voor de moeite die ze hebben genomen om de eerste druk te recenseren. Hun opmerkingen hebben mij tot nadere overdenking aangezet en op een aantal plaatsen tot een wijziging van de tekst geleid. Veel dank ben ik ook verschuldigd aan Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn voor de medewerking die ik op tal van terreinen heb ontvangen bij het verzorgen van deze nieuwe druk. Mijn dank gaat eveneens uit naar Jeroen Ruijg, partner van HVKStevens, voor het controleren en aanvullen van de fiscale passages in dit boek, en naar mijn levenspartner Sabine Schilleman voor haar niet aflatende steun.

Deze druk zou de laatste moeten zijn die het personenvennootschapsrecht beschrijft zoals dat nu luidt. Hopelijk is over enige jaren de al lange tijd voorgenomen algehele herziening van het personenvennootschapsrecht eindelijk gerealiseerd en kan een volgende druk zich daarop richten.

De tekst van dit boek is afgesloten op 1 juli 2021.

Bosch en Duin, juli 2021
Arie Tervoort

VOORWOORD BIJ DE TWEEDE DRUK

In het voorwoord van de vorige druk drukte ik de hoop uit dat de algehele herziening en modernisering van het personenvennootschapsrecht over enige jaren zou zijn gerealiseerd. Bij het afsluiten van de kopij van deze derde druk is dat nog niet het geval. Wel is eind 2022 een ambtelijk voorontwerp ter consultatie voorgelegd, maar een voorstel van wet is nog niet verschenen. Aannemelijk is dus dat het nog geruime tijd zal duren voordat een nieuwe wettelijke regeling in werking zal zijn getreden. Daarmee is een actualisering van de tekst van dit boek, dat met een op de praktijk gericht oog het huidige civielrechtelijke personenvennootschapsrecht behandelt, op zijn plaats. In deze druk zijn de relevante wetgeving, jurisprudentie en literatuur opgenomen die sinds de vorige druk zijn verschenen. Een nieuwe paragraaf is gewijd aan de toepassing van de Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA) op personenvennootschappen.

Wederom ben ik erkentelijk voor de hulp die ik van Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn heb ontvangen bij het verzorgen van deze druk. Mijn dank gaat eveneens uit naar Jeroen Ruijg, partner van HVK Stevens, die de fiscale passages in dit boek weer heeft beoordeeld en waar nodig gecorrigeerd en aangevuld, en naar Sabine Schilleman voor haar ondersteuning.

Aan speculaties over de termijn waarop de nieuwe wetgeving inzake personenvennootschappen in werking zou treden waag ik me nu maar niet. Ik laat het bij de constatering dat aan een modernisering van de grotendeels uit 1838 stammende wettekst onverminderd behoefte bestaat.

De tekst van dit boek is afgesloten op 1 september 2025.

Bosch en Duin, september 2025
Arie Tervoort

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord bij de eerste druk / V

(Zoals verschenen in de serie Recht en Praktijk Ondernemingsrecht)

Voorwoord bij de eerste druk / VII

Voorwoord bij de tweede druk / IX

Lijst van gebruikte afkortingen / XVII

HOOFDSTUK 1

Karakter personenvennootschap en haar plaats in het Nederlandse ondernemingsrecht / 1

- 1.1 Vennootschap is kapitaalvennootschap en personenvennootschap; korte karakteristiek van beide soorten / 1
- 1.2 Korte schets van maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap / 2
- 1.3 Wettelijke regeling: verleden, heden en toekomst / 4
- 1.4 Regelend recht / 6
- 1.5 Geen rechtspersoon / 7
- 1.6 Motieven voor gebruik van personenvennootschap / 10
- 1.6.1 Nadeel personenvennootschap: onbeperkte aansprakelijkheid / 10
- 1.6.2 Fiscale aspecten / 11
- 1.6.3 Inrichtingsvrijheid / 12
- 1.6.4 Vertrouwelijkheid / 13
- 1.6.5 Minder oprichtingsformaliteiten en lagere kosten / 14
- 1.7 Toepassingen van personenvennootschappen in de praktijk / 14

HOOFDSTUK 2

Kenmerken personenvennootschap / 17

- 2.1 Definitie overeenkomst van vennootschap / 17
- 2.2 Overeenkomst / 18
- 2.3 Personen / 21
- 2.4 Samenwerking op voet van gelijkwaardigheid (affectio societatis) / 23
- 2.5 Inbreng / 27

- 2.5.1 Essentiale / 27
- 2.5.2 Vormen van inbreng / 29
 - 2.5.2.1 Inbreng van geld / 29
 - 2.5.2.2 Inbreng van goederen en van genot van goederen / 29
 - 2.5.2.3 Inbreng van arbeid / 34
 - 2.5.2.4 Inbreng van andere vermogensbestanddelen / 36
- 2.5.3 Tekortkoming in de nakoming van de inbrengverplichting / 36
- 2.6 Streven naar op geld waardeerbaar voordeel / 38
- 2.7 Voordeel gezamenlijk te delen / 38
- 2.8 Conversie / 39
- 2.9 Afgrenzing van andere overeenkomsten en rechtsfiguren / 39
 - 2.9.1 Pot- en poolovereenkomst / 40
 - 2.9.2 Participatieovereenkomst / 40
 - 2.9.3 Kostenmaatschap / 41
 - 2.9.4 Overeenkomst van geldlening / 41
 - 2.9.5 Arbeidsovereenkomst / 42
 - 2.9.6 Pacht / 42
 - 2.9.7 Vereniging / 43
 - 2.9.8 Rederij / 43
 - 2.9.9 Fonds voor gemene rekening/beleggingsfonds / 44

HOOFDSTUK 3

Onderscheid maatschap, v.o.f. en c.v. / 47

- 3.1 Inleiding / 47
- 3.2 Maatschap (openbaar en stil) / 47
- 3.3 Vennootschap onder firma / 49
- 3.4 Commanditaire vennootschap / 52

HOOFDSTUK 4

Aangaan van een personenvennootschap / 57

- 4.1 In beginsel vormvrij / 57
- 4.2 Aanvangsdatum / 59
- 4.3 Bewijs bestaan vennootschap / 60
- 4.4 Schijnvennootschap / 62
- 4.5 Inschrijving handelsregister / 63
- 4.6 Inschrijving UBO-register / 68

HOOFDSTUK 5

Rechtsbetrekkingen tussen de vennoten onderling / 73

- 5.1 Redelijkheid en billijkheid / 73
 - 5.1.1 Algemeen / 73
 - 5.1.2 Bevorderen samenwerking met het oog op vennootschappelijk doel / 73
 - 5.1.3 Non-concurrentie / 74
 - 5.1.4 Corporate opportunities / 75

- 5.1.5 Tegenstrijdig belang / 75
- 5.1.6 Onteigening / 76
- 5.1.7 Medewerking aan voortzetting onderneming / 77
- 5.1.8 Verdeling van vermogen bij vereffening / 77
- 5.1.9 Zorg voor reputatie en kredietwaardigheid van vennootschap / 77
- 5.1.10 Onvoorziene omstandigheden / 78
- 5.2 Bestuur (en toezicht) / 78
- 5.2.1 Algemeen / 78
- 5.2.2 Wettelijke regeling / 81
- 5.2.2.1 Operationeel management / 81
- 5.2.2.2 Strategisch en tactisch management / 84
- 5.2.3 Contractuele regeling / 85
- 5.2.4 Bestuursbevoegdheid commanditaire vennoot / 88
- 5.2.5 Aansprakelijkheid besturend vennoot of besturende derde jegens medevennoten / 91
- 5.2.6 Toezicht / 92
- 5.3 Rekening en verantwoording, decharge en recht op inlichtingen / 94
- 5.4 Gemeenschap en gebondenheid daarvan / 96
- 5.4.1 Vennootschappelijke goederengemeenschap en economische deelgerechtigdheid / 96
- 5.4.2 Gebondenheid van de vennootschappelijke goederengemeenschap / 98
- 5.4.3 Huwelijksgemeenschap en vennootschappelijke gemeenschap / 100
- 5.5 Kapitaal en aandelen / 101
- 5.6 Interne vorderingen / 102
- 5.6.1 Aansprakelijkheid van een vennoot tegenover de vennootschap / 102
- 5.6.2 Ontvangen van betalingen voor de vennootschap / 104
- 5.7 Administratie / 105
- 5.8 Winst en verlies / 107
- 5.8.1 Winstverdeling / 107
- 5.8.1.1 Wettelijke regeling / 107
- 5.8.1.2 Contractuele regeling / 108
- 5.8.2 Winstuitkering/verliesaanzuivering / 114
- 5.9 Jaarrekening / 116
- 5.10 Besluitvorming / 119
- 5.11 Structuurregeling / 120

HOOFDSTUK 6

Rechtsbetrekkingen tussen de vennootschap en derden / 123

- 6.1 Inleiding / 123
- 6.2 Verbintenissen uit overeenkomst / 124
- 6.2.1 Optreden in naam van de vennootschap / 124
- 6.2.2 Vertegenwoordiging / 125
- 6.2.2.1 Maatschap / 125
- 6.2.2.2 Vennootschap onder firma / 129
- 6.2.2.3 Commanditaire vennootschap; bestuursverbod commanditaire vennoot / 132

6.3	Verbintenissen uit toerekenbare schijn, bekrachtiging, baattrekking, zaakwaarneming / 137
6.3.1	Toerekenbare schijn / 137
6.3.2	Bekrachtiging / 138
6.3.3	Baattrekking / 139
6.3.4	Zaakwaarneming / 140
6.4	Verbintenissen uit onrechtmatige daad / 141
6.5	Gebondenheid en aansprakelijkheid van de vennootschap en de vennoten / 142
6.5.1	Maatschap / 142
6.5.2	Vennootschap onder firma / 149
6.5.3	Commanditaire vennootschap; overtreding naamvoeringsverbod en bestuursverbod / 151
6.6	Vorderingsrechten van de vennootschap en de vennoten op derden / 156
6.7	Verhaalsaansprakelijkheid: afgescheiden vermogen / 158
6.8	Pandrecht / 162
6.9	Faillissement / 164
6.10	Enquêterecht / 171
6.11	Enige bijzondere structuren / 172
6.11.1	De personenvennootschap als lid van een vereniging of coöperatie / 172
6.11.2	De personenvennootschap als aandeelhouder van een NV of BV / 173
6.11.3	De personenvennootschap als bestuurder van een rechtspersoon / 174

HOOFDSTUK 7

Toetreden en uittreden van vennoten; voortzetting / 175

7.1	Wettelijke uitgangspunten / 175
7.1.1	Uittreding / 175
7.1.2	Toetreding / 177
7.2	Gronden voor uittreding, toetreding en opvolging van vennoten / 178
7.2.1	Uittreding / 178
7.2.1.1	Uittredingsovereenkomst / 178
7.2.1.2	Intreden van overeengekomen gebeurtenis / 179
7.2.1.3	Opzegging door één of meer vennoten / 180
7.2.1.4	Opzegging aan één of meer vennoten (uitstoting) / 183
7.2.1.5	Dood, faillissement, curatele, toepassing schuldsaneringsregeling / 186
7.2.1.6	Partiële ontbinding door rechter op grond van gewichtige redenen / 187
7.2.2	Toetreding / 189
7.2.3	Opvolging / 190
7.2.3.1	Definitie / 190
7.2.3.2	Automatische opvolging / 191
7.2.3.3	Opvolging bij rechtshandeling / 193
7.3	Voortzettings- en vermogensregelingen / 196
7.3.1	Voortzettingsregelingen / 196
7.3.2	Vermogensregelingen / 197
7.3.2.1	Algemeen / 197
7.3.2.2	Verdelingsregelingen / 200

- 7.3.2.3 Overnemingsregelingen / 205
- 7.4 Waardering / 207
- 7.5 Gevolgen van voortzetting / 212
- 7.5.1 Behoud identiteit vennootschap / 212
- 7.5.2 Aansprakelijkheid/verbondenheid van toegetreden en uitgetreden vennoten / 212
- 7.5.2.1 Vorderingsrecht op vennootschap / 212
- 7.5.2.2 Verbondenheid uittredende vennoot / 213
- 7.5.2.3 Verbondenheid toetredende vennoot / 217
- 7.5.2.4 Verbondenheid bij ontbinding oude en oprichting nieuwe vennootschap / 220
- 7.6 Voortzetting in gewijzigde vorm / 221
- 7.6.1 Wijziging in ander soort personenvennootschap / 221
- 7.6.2 'Omzetting' in kapitaalvennootschap / 222
- 7.6.3 Fusie en splitsing / 223

HOOFDSTUK 8

Beëindiging van de vennootschap / 225

- 8.1 Systematiek en terminologie / 225
- 8.2 Ontbindingsgronden / 228
- 8.2.1 Wettelijke ontbindingsgronden / 228
- 8.2.1.1 Verloop van de bedongen tijd / 228
- 8.2.1.2 Tenietgaan van het geëxploiteerde goed / 229
- 8.2.1.3 De volbrenging van de handeling / 230
- 8.2.1.4 Opzegging door een vennoot aan de andere vennoten / 230
- 8.2.1.5 Dood, curatele, faillissement of schuldsanering natuurlijke personen / 233
- 8.2.1.6 Ontbinding door rechter op grond van gewichtige redenen / 234
- 8.2.1.7 Rechterlijk vonnis op grond van onvoorziene omstandigheden / 235
- 8.2.2 Contractuele ontbindingsgronden / 236
- 8.3 Voortzetting van de onderneming als eenmanszaak / 237
- 8.4 Vereffening / 238
- 8.4.1 Toepasselijkheid titel 3.7 BW / 238
- 8.4.2 Aanwijzing en bevoegdheid vereffenaars / 239
- 8.4.3 Taak en werkzaamheden vereffenaars / 244
- 8.4.4 Rekening en verantwoording / 248
- 8.4.5 Rechten en verplichtingen individuele deelgenoten / 249
- 8.5 Verdeling / 252
- 8.5.1 Definitie en vorm / 252
- 8.5.2 Tijdstip van verdeling / 253
- 8.5.3 Onenigheid tussen deelgenoten / 255
- 8.5.4 Werking verdeling / 256
- 8.5.5 Nietigheid en vernietigbaarheid verdeling / 258
- 8.5.6 Boedelpapieren / 258

HOOFDSTUK 9

IPR-aspecten / 259

- 9.1 Toepasselijk vennootschapsstatuut / 259
 - 9.1.1 Als zodanig naar buiten optredende vennootschappen / 259
 - 9.1.2 Niet als zodanig naar buiten optredende vennootschappen / 263
- 9.2 Door het vennootschapsstatuut beheerste onderwerpen / 266
- 9.3 Verplaatsing van zetel of centrum van optreden naar het buitenland / 267
 - 9.3.1 Als zodanig naar buiten optredende vennootschappen / 267
 - 9.3.1.1 Verplaatsing van centrum van optreden naar het buitenland / 267
 - 9.3.1.2 Verplaatsing van zetel naar het buitenland / 268
 - 9.3.2 Niet als zodanig naar buiten optredende vennootschappen / 269
- 9.4 Grensoverschrijdende juridische fusie en splitsing / 269
 - 9.4.1 Grensoverschrijdende juridische fusie / 269
 - 9.4.2 Grensoverschrijdende juridische splitsing / 270

HOOFDSTUK 10

Geschillenbeslechting / 271

- 10.1 Rechtsgedingen / 271
 - 10.1.1 Procesbevoegdheid / 271
 - 10.1.2 Dagvaarding vennootschap naast dagvaarding individuele vennoten / 273
 - 10.1.3 Betekening / 276
 - 10.1.4 Gevolgen van algehele ontbinding op procesbevoegdheid / 277
- 10.2 Arbitrage, bindend advies en mediation / 277
 - 10.2.1 Algemeen / 277
 - 10.2.2 Arbitrage / 277
 - 10.2.3 Bindend advies / 279
 - 10.2.4 Mediation / 280

Literatuurlijst / 281

Zakenregister / 319

Wetsartikelenregister / 327

Jurisprudentieregister / 339

Karakter personenvennootschap en haar plaats in het Nederlandse ondernemingsrecht

1.1 **Vennootschap is kapitaalvennootschap en personenvennootschap; korte karakteristiek van beide soorten¹**

De Nederlandse vennootschapsvormen kunnen in twee groepen worden onderscheiden: de kapitaalvennootschappen en de personenvennootschappen. De Nederlandse kapitaalvennootschappen zijn de NV en de BV.² Hun belangrijkste gemeenschappelijke kenmerk is dat slechts het eigen vermogen van de NV of BV beschikbaar is als verhaalsobject voor vennootschapscrediteuren: hun aandeelhouders zijn ingevolge art. 2:64/2:175 BW niet gehouden boven het bedrag dat op hun aandelen dient te worden gestort bij te dragen in de verliezen van de vennootschap.³ Daarnaast hebben de NV en de BV als kapitaalvennootschap gemeen dat ze rechtspersoon zijn en dat de wettelijke bepalingen ter zake van de NV en de BV ingevolge art. 2:25 BW in beginsel dwingendrechtelijk van aard zijn.⁴ Volgens sommigen dient als kenmerk hieraan nog te worden toegevoegd dat de aandeelhouders na oprichting van de NV of BV op de achtergrond treden en in beginsel vervangbaar zijn (institutionele opvatting).⁵ Anderen menen dat dit geen kenmerk is van de kapitaalvennootschap als zodanig, nu de NV en in het bijzonder de BV ook worden gebruikt in persoonsgebonden vormen van commerciële samenwerking, waar de aandeelhouder

¹ Deze paragraaf en de volgende zijn een geactualiseerde bewerking van Tervoort 2013b, p. 1-3.

² *Asser/Van Olffen & Rensen 2-IIa* 2024/13, Van der Heijden/Van der Grinten/Dortmond 2013/41 en 91, Assink | Slagter 2013 (Deel I), § 24. Ook de Europese naamloze vennootschap (*Societas Europaea* of SE), die haar oorsprong vindt in Verordening (EG) 2157/2001 van de Raad van de Europese Unie van 8 oktober 2001 betreffende het statuut van de Europese Vennootschap (SE) (*PbEG* 2001 L 294), kan als 'kapitaalvennootschap' worden aangemerkt; zie Van Veen 2012, p. 11. Gelet op deze Europese oorsprong en signatuur behoort zij niet tot de Nederlandse kapitaalvennootschappen.

³ *Asser/Van Olffen & Rensen 2-IIa* 2024/13, Van der Heijden/Van der Grinten/Dortmond 2013/51, Assink | Slagter 2013 (Deel I), § 25, De Jongh 2014, nr. 3, die in nr. 2 en nr. 4-6 ook enige andere kenmerken noemt.

⁴ *Asser/Van Olffen & Rensen 2-IIa* 2024/25, Van der Heijden/Van der Grinten/Dortmond 2013/46 en nr. 52-61, Assink | Slagter 2013 (Deel I), § 25.

⁵ *Asser/Van Olffen & Rensen 2-IIa* 2024/13. Zie voor een beschrijving van de historische ontwikkeling van de institutionele opvatting: De Jongh 2014, nr. 146-156.

ook na oprichting van de vennootschap als ondernemer een prominente rol blijft spelen in de vennootschappelijke organisatie (instrumentele opvatting).⁶

De tweede groep vennootschapsvormen wordt gevormd door de personenvennootschappen. Deze groep, ook wel de ‘contractuele vennootschappen’,⁷ ‘contractuele samenwerkingsvormen’⁸ of ‘personenassociaties’⁹ genoemd, bestaat uit de maatschap, de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap.¹⁰ Het belangrijkste gemeenschappelijke kenmerk van deze groep is dat de vennoten, met uitzondering van de commanditaire vennoten van een commanditaire vennootschap, persoonlijk met hun gehele vermogen aansprakelijk zijn voor schulden van de personenvennootschap: ieder voor een gelijk deel in geval van een maatschap, en ieder hoofdelijk en dus voor het geheel in geval van een vennootschap onder firma of een commanditaire vennootschap. Daarnaast geldt dat ze naar huidig recht geen rechtspersoon zijn,¹¹ en dat de wettelijke bepalingen ter zake van deze vennootschappen voor het overgrote deel van regelend recht zijn: de betrekkingen tussen de vennoten onderling worden in de eerste plaats beheerst door de vennootschapsovereenkomst.¹² Een traditioneel kenmerk van de personenvennootschap is daarnaast dat elk van de partijen haar aangaat met het oog op de persoon van zijn medevenoot of medevennoten. Dit wordt het *intuitu personae*-beginsel genoemd.¹³

In dit boek zal ik, tenzij uit de context anders blijkt, de begrippen ‘personenvennootschap’ en ‘vennootschap’ als synoniemen beschouwen en door elkaar gebruiken.

1.2 Korte schets van maatschap, vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap

De maatschap is de grondvorm van de personenvennootschappen.¹⁴ Sporadisch wordt zij ook wel ‘burgerlijke maatschap’ genoemd.¹⁵ De maatschap vindt haar wettelijke regeling in het Burgerlijk Wetboek. In art. 7A:1655 BW wordt zij gedefinieerd als de overeenkomst, waarbij twee of meer personen zich verbinden om iets in gemeenschap te brengen, met het oogmerk het daaruit ontstaande voordeel met elkander te delen.¹⁶ Naar algemeen gevoelen moet aan deze uit 1838 stammende definitie het voor de

6 Vooral Raaijmakers heeft hier herhaaldelijk op gewezen. Zie voor een synthese van zijn opvattingen: Raaijmakers 2012a, p. 111-117 en Raaijmakers 2020, p. 1137.

7 Wery 2003, p. 33 en p. 46-47.

8 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/5, Huizink 2023/4.

9 Mohr & Meijers 2022/4.1.

10 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/5, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.1.5, Wuisman 2011, p. 223, Hamers & Van Vliet 2022/1.3, Asser/*Van Olffen & Rensen* 2-IIa 2024/13, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.

11 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/13 met verdere verwijzingen, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 97 en § 99.1. Zie verder nr. 1.5 hierna.

12 Zie voor dit alles Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/12.

13 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/83, 164 en 237, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.1, Pitlo/Raaijmakers 2017, par. 2.2.2. Bij personenvennootschappen met een groot aantal vennoten, die elkaar veelal niet of nauwelijks kennen, is het *intuitu personae*-karakter minder manifest.

14 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/5, Hamers & Van Vliet 2021/1.3, Blanco Fernández *T&C Ondernemingsrecht*, Negende Titel, Van maatschap, Inleidende opmerkingen, aant. 2.

15 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/5, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.1.5, Wery 2003, p. 4.

16 Zie nader over deze definitie par. 2.1.

maatschap essentiële element 'samenwerken' worden toegevoegd: de maatschap is, evenals de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap, in de eerste plaats gericht op samenwerking in het economisch verkeer.¹⁷ De maten of vennoten zijn krachtens art. 7A:1680 BW voor een gelijk deel voor verbintenissen van de maatschap aansprakelijk, voor zover deze verbintenissen verplichten tot een deelbare prestatie. De prestatie die het voorwerp is van een verbintenis om te doen is deelbaar indien zij kan worden verdeeld in een aantal prestaties die alleen kwantitatief, en dus niet kwalitatief, van het geheel verschillen, zoals de betaling van een geldsom. Is dit niet het geval dan is de prestatie ondeelbaar, zoals bijvoorbeeld de verbintenis om een portret te schilderen of om een zaak over te dragen.¹⁸

Hoewel de wet dit onderscheid niet kent, worden twee varianten onderscheiden: de openbare maatschap en de stille maatschap. De openbare maatschap is de maatschap die op een voor derden duidelijk kenbare wijze onder een bepaalde naam aan het rechtsverkeer deelneemt.¹⁹ De stille maatschap is de maatschap die niet openbaar is.²⁰

De vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap zijn de handelsrechtelijke varianten van de maatschap. Zij worden daarom wel gekwalificeerde maatschapsvormen genoemd.²¹ Zij worden geregeld in het Wetboek van Koophandel. Daarnaast is volgens art. 15 WvK op deze rechtsvormen ook de wettelijke regeling van de maatschap van toepassing, voor zover daarvan in het WvK niet is afgeweken.

Een vennootschap onder firma, hierna ook af te korten als 'v.o.f.', is volgens art. 16 WvK de maatschap die onder een gemeenschappelijke naam is aangegaan ter uitoefening van een bedrijf. Een v.o.f. is per definitie openbaar: een stille v.o.f. is onbestaanbaar. Voor de schulden van een vennootschap onder firma zijn de vennoten volgens art. 18 WvK hoofdelijk verbonden.

De commanditaire vennootschap, hierna ook af te korten als 'c.v.', wordt door art. 19 lid 1 WvK aangeduid als 'de vennootschap bij wijze van geldschieting, anders "*en commandite*" genaamd'. Dit is de vennootschap tot uitoefening van een bedrijf die volgens art. 19 lid 1 WvK twee soorten vennoten heeft: enerzijds één volledig voor de verbintenissen van de c.v. verbonden vennoot, of meerdere hoofdelijk voor de verbintenissen van de c.v. verbonden vennoten, die veelal de 'besturende' of 'beherende' vennoten worden genoemd, en anderzijds één of meer andere vennoten, die optreden als geldschieters van de vennootschap. Deze laatsten worden meestal de 'commanditaire' of 'stille' vennoten genoemd; ook de aanduiding 'commandieten' wordt wel gebruikt. Ook een c.v. is per definitie openbaar: een stille c.v. is geen c.v. als bedoeld in de wet.²² Een commanditaire vennoot is normaliter

17 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/28, Blanco Fernández *T&C Ondernemingsrecht*, art. 7A:1655 BW, aant. 2, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.1, Huizink 2023/3.

18 Asser/*Sieburgh* 6-I 2024/104 en 105.

19 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/15, Pitlo/Raaijmakers 2017, par. 2.1.5. Zie ook nr. 3.2 hierna.

20 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/15.

21 Hamers & Van Vliet 2021/1.3.

22 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/352 en 356. Zie verder nr. 3.4 hierna.

jegens derden niet aansprakelijk voor schulden van de vennootschap.²³ In zoverre is de positie van een commanditaire vennoot verwant aan die van een aandeelhouder in een NV of een BV.²⁴ Wel is een commanditaire vennoot krachtens art. 20 lid 3 WvK intern, jegens de besturende vennoten, draagplichtig tot het bedrag van zijn inbreng. Dit houdt in dat hij slechts ten hoogste tot het bedrag van zijn inbreng deelt in de verliezen van de vennootschap; verliezen die de inbreng te boven gaan komen in beginsel²⁵ voor rekening van de besturende vennoten.

In hoofdstuk 3 zal het onderscheid tussen deze drie vennootschapssoorten uitvoeriger aan de orde komen. Gelet op hun onderlinge samenhang worden voor het overige de maatschap, v.o.f. en c.v. in dit werk zo veel mogelijk gezamenlijk behandeld. Waar nodig zal ik bij de behandeling van ieder onderwerp ingaan op de verschillen tussen deze drie soorten.

1.3 Wettelijke regeling: verleden, heden en toekomst

Zoals hiervoor onder nr. 1.2 al is vermeld is de wettelijke regeling van de personenvennootschappen verdeeld over het Burgerlijk Wetboek (art. 7A:1655 BW tot en met art. 7A:1688 BW), waar de maatschap is geregeld, en het Wetboek van Koophandel (art. 15 WvK tot en met art. 34 WvK), waar de vennootschap onder firma en de commanditaire vennootschap zijn geregeld. Daaraan kan strikt genomen nog worden toegevoegd art. 3:166 BW tot en met art. 3:194 BW, die van toepassing zijn op het beheer en de verdeling van het vermogen van een ontbonden personenvennootschap, hoewel deze bepalingen niet specifiek daarvoor zijn geschreven.²⁶ Deze verdeling van de stof over twee wetboeken is een rechtstreeks gevolg van het feit dat onze wettelijke regeling nog uit 1838 stamt en direct is te herleiden tot de Franse *Code de Commerce*. In afwijking van het oude Nederlandse recht maakte de wetgever in Frankrijk een strikt onderscheid tussen het burgerlijk en het handelsrecht. Dit systeem is overgenomen in de ontwerpen voor een Burgerlijk Wetboek en een separaat Wetboek van Koophandel die in de Franse tijd in Nederland zijn opgesteld, en is behouden toen Nederland, na in 1813 zijn zelfstandigheid herkregen te hebben, het burgerlijk en handelsrecht codificeerde.²⁷ De Franse invloed op de Nederlandse wettelijke regeling van de personenvennootschappen ging verder dan alleen de verdeling over twee wetboeken. Ook inhoudelijk is de regeling van de maatschap, de v.o.f. en de c.v. uit 1838 voor het grootste deel ontleend aan de Franse *Code Civil* en *Code de Commerce*, en de meeste bepalingen in de Nederlandse wet correspondeerden nauwgezet met hun Franse tegenhanger.²⁸ Sedert 1838 zijn de bepalingen in het Burgerlijk Wetboek en het Wetboek van Koophandel inzake de personenvennootschappen materieel

23 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/347, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.1, Mohr & Meijers 2022/4.6.1, Hamers & Van Vliet 2021/3.2.4, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.1 en § 99.4, Huizink 2023/32.

24 Heyman 2000, p. 53, Meijers 2004, p. 25, Kroeze, Timmerman & Wezeman 2025/1.5, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.1, Huizink 2023/3.

25 Dit is anders indien de commanditaire vennoot het naamvoeringsverbod van art. 20 lid 1 WvK of het bestuursverbod van art. 20 lid 2 WvK overtreedt; zie nr. 5.2.4 en nr. 6.5.3 hierna.

26 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/149, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.6. Zie nr. 8.4 en nr. 8.5 hierna.

27 Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/1-3.

28 Al is daar voor sommige bepalingen onder invloed van het oudvaderlands recht enigszins van afgeweken. Zie Asser/*Van Olfen* 7-VII 2022/2.

grotendeels gelijk gebleven.²⁹ De belangrijkste inhoudelijke wijziging was de afschaffing van de commanditaire vennootschap op aandelen in 1975. De reden daarvoor was dat de aanpassing van de wetgeving aan de eerste EEG-richtlijn inzake de harmonisatie van het vennootschapsrecht van 9 maart 1968 tot omvangrijke legislatieve werkzaamheden ter zake van de commanditaire vennootschap op aandelen zou hebben geleid. Gelet op de beperkte schaal waarop van deze rechtsvorm gebruik werd gemaakt, werd deze inspanning niet gerechtvaardigd geoordeeld en is eenvoudigweg in de wet, en wel in art. 19 lid 3 WvK, bepaald dat een commanditaire vennootschap geen in aandelen verdeeld kapitaal heeft.³⁰

Uit het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat het thans geldende personenvennootschapsrecht grotendeels nog uit 1838 stamt. De wettekst is verouderd, onvolledig en door zijn archaïsch taalgebruik lastig leesbaar. Hij geeft zelfs bij benadering geen goed inzicht in de stand van dit deel van het vennootschapsrecht, dat vooral door de jurisprudentie van de Hoge Raad en de doctrine is gevormd.³¹ Veel rechtsvragen zijn nog altijd niet beantwoord. Dit alles maakt de personenvennootschap een lastig te doorgronden en daarmee complexe rechtsvorm.

In het kader van het NBW is de wetgever al bijna 70 jaar bezig het personenvennootschapsrecht te moderniseren.³² Eerst in 2002 is bij de Tweede Kamer een wetsvoorstel ingediend,³³ maar dat werd eind 2011³⁴ onverwacht, en volgens velen onterecht,³⁵ ingetrokken. In 2016 heeft een op initiatief van prof. mr. M. van Olffen ingestelde particuliere werkgroep

29 Sinds 1838 is de regeling van de personenvennootschappen een aantal keren gewijzigd. Daarbij is hoofdzakelijk de wettekst aangepast aan nieuwe wetgeving en zijn enige bepalingen geschrapt; substantiële wijzigingen zijn achterwege gebleven. Zie de Wet van 26 juli 1918, *Stb.* 493, tot instelling van een handelsregister, de Wet van 2 juli 1934, *Stb.* 347, waarbij het onderscheid tussen handelsdaden en niet-handelsdaden werd afgeschaft, de Wet van 28 mei 1975, *Stb.* 277, tot afschaffing van de commanditaire vennootschap op aandelen, de Wet van 8 april 1976, *Stb.* 229, tot invoering van Boek 2 van het nieuwe BW, de Wet van 5 juli 1972, *Stb.* 391 en die van 28 december 1989, *Stb.* 616, bij welke wetten de wettelijke regeling van de personenvennootschap is aangepast aan de op 1 januari 1992 in werking getreden Boeken 3, 5 en 6 van het nieuwe BW en hoofdzakelijk bepalingen die als verouderd of vanzelfsprekend werden beschouwd, zijn geschrapt (waarover kritisch: Mohr 1992, p. 66-67, Mohr & Meijers 2022/2.4.4), en ten slotte de Wet van 25 juni 1998, *Stb.* 446, waarbij de wet werd aangepast in verband met de invoering van de schuldsaneringsregeling natuurlijke personen. Zie ook: Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/1-3.

30 Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/3 en 24. Zie nader bij nr. 5.5 hierna.

31 Tervoort 2012, p. 248.

32 Het eerste ontwerp voor een nieuwe regeling van de personenvennootschap, nog van de hand van Meijers zelf, stamt uit 1952. Het is te vinden in het Nationaal Archief onder: NL-HaNA, Justitie-NBW, 2.09.75, inventarisnummer 1394.

33 Voorstel van wet tot vaststelling van titel 7.13 (vennootschap) van het Burgerlijk Wetboek, *Kamerstukken II* 2002/03, 28 746, enige jaren later gevolgd door Voorstel van wet tot aanpassing van de wetgeving aan en invoering van titel 7.13 (vennootschap) van het Burgerlijk Wetboek (Invoeringswet titel 7.13 Burgerlijk Wetboek), *Kamerstukken II* 2006/07, 31 065, beide tezamen hierna in dit boek 'wetsvoorstel personenvennootschappen 2002' te noemen.

34 *Kamerstukken I* 2011/12, 28 746 en 31 065, D, p. 1.

35 Boschma & Mathey-Bal 2012, p. 225-232, Nieuwe Weme, Van Olffen & Van Solinge 2011, p. 729-730.

een voorstel voor een nieuwe wettelijke regeling met toelichting gepubliceerd.³⁶ Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft in 2019 een mede op dit voorstel gebaseerd ambtelijk voorontwerp voor een gemoderniseerde wettelijke regeling voor de personenvennootschap in consultatie gebracht. Dit voorontwerp is over het algemeen goed ontvangen.³⁷ In 2022 heeft het Ministerie van Justitie en Veiligheid een herzien ambtelijk voorontwerp in consultatie gebracht, waarop de reacties eveneens overwegend positief waren. Wanneer een voorstel van wet bij de Tweede Kamer zal worden ingediend is nog niet duidelijk. Het is van groot belang dat we op afzienbare termijn over een modern personenvennootschapsrecht beschikken:³⁸ de praktijk heeft behoefte aan een personenvennootschap naast de geflexibiliseerde BV.³⁹

1.4 Regelend recht

Hoewel de wet daarover zwijgt is het personenvennootschapsrecht in beginsel regelend recht: het geeft regels die gelden wanneer partijen niet anders zijn overeengekomen.⁴⁰ Dit is gebaseerd op de contractsvrijheid. Deze houdt in dat partijen zelf kunnen bepalen of ze contracteren, met wie ze contracteren en welke inhoud ze aan hun contract geven.⁴¹ De vennoten kunnen dus van de wettelijke regels afwijken. Zij hebben daarmee een grote vrijheid hun samenwerking binnen de personenvennootschap vorm te geven zoals zij willen. Op dit uitgangspunt bestaan evenwel enige uitzonderingen. De wezenskenmerken van elk van de personenvennootschappen zijn, in het bijzonder met het oog op de belangen van derden in het rechtsverkeer, dwingendrechtelijk van aard. Zo is het niet mogelijk een vennootschap onder firma zo vorm te geven dat de vennoten niet hoofdelijk verbonden zijn voor de schulden van de vennootschap, of een commanditaire vennootschap zo in te richten dat zij geen commanditaire vennoten (of geen met hun privévermogen onbeperkt aansprakelijke vennoten) kent.⁴² Ook bestaan er enige dwingendrechtelijke voorschriften die betrekking hebben op de onderlinge verhoudingen tussen de vennoten, zoals het in art. 7A:1672 lid 1 BW neergelegde verbod om één of meer van de vennoten uit te sluiten van een aandeel in de winst.⁴³ Aan het uitgangspunt dat de wettelijke regeling van de personenvennootschappen regelend recht vormt en partijen daarvan dus bij overeenkomst kunnen afwijken doen deze (en andere) uitzonderingen niet af.⁴⁴

36 Rapport van de Werkgroep personenvennootschappen van 26 september 2016, te vinden als Bijlage V in Van Olffen & Van Veen 2016.

37 Zie voor de reacties op het consultatieontwerp: <https://www.internetconsultatie.nl/moderniseringpersonenvennootschap/reacties>.

38 Boschma 2014, p. 18.

39 Van Olffen 2012b, p. 80-82, Van Veen 2013, p. 15-17.

40 Timmerman 2003, p. 95, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.2.2, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 99.1, 99.3 en 100, Stokkermans 2017a, nr. 2.3.6.1.

41 Asser/Sieburgh 6-III 2022/41. Zie voor vrijheid in het vennootschapsrecht Van Schilfgaarde 1975, p. 247-250.

42 Asser/Van Olffen 7-VII 2022/348.

43 Zie nr. 5.8.1.2 hierna.

44 Elders heb ik de regel dat het personenvennootschapsrecht in hoofdzaak regelend van aard is, één van de beginselen van personenvennootschapsrecht genoemd; zie Tervoort 2015c, p. 550-552.

1.5 Geen rechtspersoon

Zoals onder nr. 1.2 hiervoor is beschreven definieert de wet de term 'maatschap', en daarmee de v.o.f. en de c.v., als een overeenkomst; zie in dit verband art. 7A:1655 BW, art. 7A:1670 BW en art. 7A:1673 BW. De term 'maatschap' heeft evenwel meerdere betekenissen. Soms wordt zij gebruikt voor het vermogen van de maatschap; zie art. 7A:1662 BW, art. 7A:1676 sub 4 BW en art. 7A:1688 lid 2 BW. Daarnaast wordt zij ook gebruikt als aanduiding van alle maten gezamenlijk; zie art. 7A:1662 BW en art. 7A:1665-7A:1666 BW.⁴⁵ Ook uit de jurisprudentie van de Hoge Raad komt deze betekenis naar voren. Volgens hem is een vennootschap onder firma de benaming van haar gezamenlijke leden in hun vennootschappelijk verband, welke leden de dragers van de rechten en verplichtingen der handelsvennootschap zijn.⁴⁶ Ten slotte gebruikt de wet de term 'maatschap' voor de rechtsbetrekking die als gevolg van het sluiten van de overeenkomst tussen de vennoten bestaat en die aan het rechtsverkeer kan deelnemen; zie art. 7A:1658-7A:1661 BW en art. 7A:1683-7A:1688 BW.⁴⁷

In het bijzonder deze laatste betekenis roept de vraag op of de maatschap, en dus de v.o.f. en de c.v., rechtspersoonlijkheid hebben. Hoewel daarover vroeger wel anders

⁴⁵ Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/27.

⁴⁶ HR 8 april 1937, ECLI:NL:HR:1937:BG9447, NJ 1937/640 (Kersten/Mantel) en HR 9 april 1958, ECLI:NL:HR:1958:61, NJ 1958/331.

⁴⁷ Diephuis 1890, p. 137-139, Asser/*Van Olffen* 7-VII 2022/27. Zie ook HR 6 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:251, NJ 2017/8 (VDV Totaalbouw), herhaald in HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.) en in HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1914, JOR 2025/78 (Taxi Horn/Gemeenten), waarin een v.o.f. een 'bij overeenkomst aangegane rechtsverhouding' wordt genoemd.

werd gedacht⁴⁸ wordt tegenwoordig in de jurisprudentie⁴⁹ en de moderne literatuur⁵⁰ algemeen aangenomen dat dit niet het geval is: de personenvennootschap is geen rechtspersoon. Zij is dus niet zelfstandig draagster van rechten en verplichtingen en staat wat het vermogensrecht betreft niet, zoals art. 2:5 BW het uitdrukt, gelijk aan een natuurlijk persoon. Toch is zij méér dan de opelsom van de individuele vennoten alleen; rechtens komt haar een zekere zelfstandigheid toe.⁵¹ Al sinds 1889 staat vast dat aan een vennootschap onder firma een afgescheiden vermogen toekomt, waardoor vennootschapscrediteuren een verhaalsexclusiviteit hebben op het vermogen van 'de vennootschap'.⁵² Dat laat zich uitsluitend verklaren wanneer aangenomen wordt dat de vennootschap meer is dan uitsluitend een obligatoire verhouding tussen de vennoten.⁵³ Ook de Hoge Raad oordeelde al in 1897 dat 'de vennoten en hetgeen door de overeenkomst van vennootschap is tot stand is gebracht, de vennootschap, onderscheiden en tegenover elkander gesteld worden op een wijze, welke in de plaatsstelling van de vennoten door de vennootschap uitsluit'.⁵⁴ Ook het feit dat een personenvennootschap op eigen naam

48 In het bijzonder Scholten 1922, p. 323, Eggens 1936, p. 393 en Duynstee 1942, p. VI. Zie voor een uitvoerig overzicht: *Asser/Van Offfen 7-VII 2022/13*.

49 HR 3 februari 1854, W 1513, HR 11 juni 1880, W 4521, HR 23 december 1892, W 6287 (Planteijdt c.s.), HR 26 oktober 1893, W 6417 (Post Uiterweer/Verschoor), HR 15 maart 1901, W 7582 (Van Meerbeek en Mulder), HR 20 januari 1905, W 8173 (Owtram en Co./Stelling), HR 20 november 1914, ECLI:NL:HR:1914:202, NJ 1915/148 (Gemeente Amsterdam/Hinloopen), HR 30 januari 1925, ECLI:NL:HR:1925:237, NJ 1925/391 (Poolsch-Hollandsche Handelsmaatschappij), HR 14 april 1927, ECLI:NL:HR:1927:83, NJ 1927/725 (De Eendracht I), HR 8 april 1937, ECLI:NL:HR:1937:BG9447, NJ 1937/640 (Kersten/Mantel), HR 17 oktober 1947, ECLI:NL:HR:1947:AG1955, NJ 1948/227 (Incasso- en Informatiebureau 'All Ready'), HR 2 november 1949, ECLI:NL:HR:1949:113, NJ 1950/52 (Ketwich en Vroombergh en wed. Borski), HR 21 februari 1950, ECLI:NL:HR:1950:143, NJ 1950/603, HR 6 april 1951, ECLI:NL:HR:1951:23, NJ 1951/465 (De Tegelhandel), HR 3 februari 1956, ECLI:NL:HR:1956:AG2041, NJ 1960/120 (Rikmenspoel q.q./Beermann)(Hardy), HR 9 april 1958, ECLI:NL:HR:1958:61, NJ 1958/331, HR 18 december 1959, ECLI:NL:HR:1959:BG9455, NJ 1960/121 (De Gouw/De Hamer), HR 27 april 2012, ECLI:NL:HR:2012:BV5569, RvdW 2012/683, HR 15 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY7840, NJ 2013/290 (Biek Holdings/A. c.s.), HR 6 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:251, NJ 2017/8 (VDV Totaalbouw), HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.), HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1914, JOR 2025/78 (Taxi Horn/Gemeenten).

50 Van Mourik 1993a, nr. 9, *Asser/Van Offfen 7-VII 2022/13*, Wery 2003, p. 38-40, Kroeze 2009, p. 291, Hamers & Van Vliet 2021/1.5 en 1.7.3, Mohr & Meijers 2022/1.2, Assink | Slagter 2013 (Deel II), § 97 en 99.1, Huizink 2023/2, *Asser/Kroeze 2-I 2021/160-167*. Van de hedendaagse auteurs die verdedigen dat naar geldend recht de personenvennootschap als rechtspersoon is aan te merken, is als eerste Raaijmakers te noemen; zie onder andere Raaijmakers 1976, nr. 173 en Pitlo/Raaijmakers 2017, par. 2.2.7. Ook Verstijlen concludeert, na een diepgravende analyse van de rechtspraak, dat we niet aan een vorm van rechtspersoonlijkheid voor de v.o.f. ontkomen. Zie Verstijlen 2019, p. 581. Aannemelijk is dat zijn conclusie ook geldt voor de maatschap (in ieder geval voor zover deze openbaar is) en de c.v.

51 HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.).

52 HR 28 juni 1889, W 5735 (De Beaumont/Tielens) en HR 26 november 1897, W 7047 (Boeschoten/Besier). Zie over het afgescheiden vermogen nr. 6.7 hierna.

53 Blanco Fernández 1995, p. 239-240, Timmerman 2000, p. 136-137, Blanco Fernández in zijn noot onder HR 15 maart 2013, JOR 2013/133.

54 HR 26 november 1897, W 7047 (Boeschoten/Besier).

failliet kan worden verklaard⁵⁵ en dat zij op eigen naam in rechte kan optreden,⁵⁶ en dus zelf kan dagvaarden en gedagvaard kan worden, wijst in deze richting. Datzelfde geldt voor de omstandigheid dat een veroordelend vonnis tegen de vennootschap niet tegen de vennoten in privé ten uitvoer kan worden gelegd.⁵⁷ De personenvennootschap is daarmee, hoewel geen rechtspersoon, gepersonifieerd en losgemaakt van de aan haar ten grondslag liggende overeenkomst.⁵⁸ In zijn arrest inzake VDV Totaalbouw uit 2015 heeft de Hoge Raad dit zo geformuleerd dat de (in casu) v.o.f. in het maatschappelijk verkeer wordt gezien en in de wet in bepaalde situaties wordt behandeld als een afzonderlijk rechtssubject.⁵⁹ In zijn prejudiciële beslissing inzake UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s. uit 2019 lijkt de Hoge Raad enigszins op zijn schreden terug te keren. In deze beslissing oordeelt hij dat het ontbreken van rechtspersoonlijkheid meebrengt dat een v.o.f. niet zelfstandig draagster is van subjectieve rechten en verplichtingen. Wanneer een vennoot handelt in naam van een v.o.f., handelt hij namens de gezamenlijke vennoten en bindt hij de gezamenlijke vennoten. Een overeenkomst 'met een v.o.f.' moet dan ook volgens de Hoge Raad worden aangemerkt als een overeenkomst met de gezamenlijke vennoten in hun hoedanigheid van vennoten, en daarmee met iedere vennoot afzonderlijk.⁶⁰ In zijn arrest uit 2024 herhaalt de Hoge Raad deze overwegingen.⁶¹ Kennelijk voelt de Hoge Raad er niets voor om naast natuurlijke personen en rechtspersonen een derde categorie rechtssubjecten in het leven te roepen.⁶² De – niet heel bevredigende – conclusie moet zijn dat de v.o.f., en hetzelfde geldt voor de maatschap en de c.v., naar huidig recht niet als een zelfstandige rechtsdrager, of afzonderlijk rechtssubject, is aan te merken, maar wel

55 Art. 4 lid 3 Fw. Zie HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.).

56 Art. 51 lid 2 Rv. Zie HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.).

57 HR 18 december 1959, ECLI:NL:HR:1959:BG9455, NJ 1960/121 (De Gouw/De Hamer). Zie ook Pitlo/Raaijmakers 2017, par. 2.2.6.

58 *Kamerstukken II* 2002/03, 28 746, nr. 3, p. 3. Zie Asser/*Van Offfen* 7-VII 2022/14.

59 HR 6 februari 2015, ECLI:NL:HR:2015:251, NJ 2017/8 (VDV Totaalbouw).

60 HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.). Kritisch hierover: Raaijmakers 2019, p. 992 e.v. en Blanco Fernández 2020.

61 HR 20 december 2024, ECLI:NL:HR:2024:1914, JOR 2025/78 (Taxi Horn/Gemeenten).

62 Zie de noot van Verstijlen onder HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.).

meer is dan de optelsom van de individuele vennoten.⁶³ Wat dat meerdere dan precies is blijft in het ongewisse.⁶⁴

1.6 Motieven voor gebruik van personenvennootschap

1.6.1 Nadeel personenvennootschap: onbeperkte aansprakelijkheid

Op het eerste gezicht heeft de keuze voor een personenvennootschap iets onverklaarbaars: waarom zou een ondernemer kiezen voor een rechtsvorm die hem geen bescherming biedt tegen onbeperkte aansprakelijkheid voor vennootschapsschulden,⁶⁵ terwijl een kapitaalvennootschap als de BV, die dat wel doet, voor hem vrijwel zonder enige bemerking toegankelijk is? Er moeten dus wel compenserende factoren een rol spelen, die in de omstandigheden van het geval voor de ondernemer zwaarder wegen dan de onbeperkte aansprakelijkheid die inherent is aan de keuze voor een personenvennootschap.⁶⁶ Daarbij past overigens de kanttekening dat de onbeperkte aansprakelijkheid minst genomen beheersbaar kan worden gemaakt door de positie van onbeperkt aansprakelijk vennoot te laten vervullen door een kapitaalvennootschap of een andere rechtspersoon met beperkte aansprakelijkheid.⁶⁷ Deze – vermoedelijk door de wetgever van 1838 niet voorziene – mogelijkheid heeft in het Nederlandse recht betrekkelijk geruisloos haar intrede gedaan⁶⁸ en wordt thans algemeen aanvaard.⁶⁹ Ook anderzijds is in de praktijk het onderscheid in aansprakelijkheid tussen een kapitaalvennootschap en een personenvennootschap minder geprononceerd dan uit het bovenstaande zou kunnen worden

63 Deze benadering vindt instemming bij Verstijlen in zijn noot onder HR 19 april 2019, ECLI:NL:HR:2019:649, NJ 2019/438 (UWV/Schäperclaus-Schinkel q.q. c.s.), Stokkermans 2017a, nr. 2.4.2.1. Anders: Blanco Fernández 1995, p. 239-240, Blanco Fernández in zijn noot onder HR 15 maart 2013, JOR 2013/133, Pitlo/Raaijmakers 2017, nr. 2.2.7. Blanco Fernández *T&C Ondernemingsrecht*, art. 7A:1655 BW, aant. 3, spreekt van een 'personengroep' die aan het rechtsverkeer deelneemt en Stokkermans 2022/2.1 van een 'personengemeenschap'. Assink 2018, p. 51 noemt de personenvennootschap een 'individu-overstijgende gezamenlijkheid van vennoten'. Burggraaf 2021a, p. 548-550 bepleit, in navolging van Stokkermans 2017a, p. 281 de leer van het rechtsbevoegde collectief, waarin het 'collectief van de vennoten van tijd tot tijd als zodanig' als rechtssubject van eigen aard wordt aangemerkt. Zie voor de problemen die deze onduidelijkheid veroorzaakt bij de toepassing van (bi- of multilaterale) investeringsverdragen: Wassenaar & Woutering 2023, p. 36-43.

64 Asser/Kamphuisen 3-III 1960, p. 475 noemt de personenvennootschap beeldend 'een soort tussenstelling tussen een rechtspersoon en een samenwerkingsvorm zonder rechtspersoonlijkheid'.

65 Weliswaar is de commanditaire vennoot evenmin als de aandeelhouder van een BV voor schulden van de vennootschap verbonden, maar nu de rechtsvorm van de commanditaire vennootschap volgens art. 19 lid 1 WvK ten minste één onbeperkt aansprakelijke vennoot dient te hebben, biedt de rechtsvorm van de commanditaire vennootschap als zodanig per definitie geen volledige bescherming tegen onbeperkte aansprakelijkheid.

66 Buijn heeft betoogd dat een onbeperkte aansprakelijkheid van vennoten niet past bij de rechtsvorm van de personenvennootschap wanneer deze in een nieuwe wettelijke regeling rechtspersoon zou worden. Zie Buijn 2000, p. 216-225. Hiertegen: Tervoort 2001a, p. 68-71.

67 Zie nr. 4.3 hierna.

68 De enige die uitvoerig op deze kwestie is ingegaan is Slagter 1972, p. 195-228. Na een grondige analyse komt hij tot de conclusie dat er geen bezwaar bestaat tegen het optreden van een kapitaalvennootschap als onbeperkt aansprakelijk vennoot van een personenvennootschap.

69 Zie nr. 2.3 hierna.